

Borgerlig samverkan i ett nytt politiskt landskap

Ulf Kristerssons tal vid Timbros
40-årsfirande på Moderna Museet
7 november 2018

Ulf Kristersson: Timbro 40 år

Mina damer och herrar, kära vänner,

Vi firar en ständigt framåtblickande fyrtioåring.

Och det är också framtiden för borgerligheten, för våra idéer och vår tids idédebatt som kommer vara temat för det jag tänkte säga här idag. Det är inte en tillfällighet att Timbros historia är en så fond till just det ämnet.

Men låt mig ändå börja här och nu.

För det kan ju ändå vara så att någon här inne inte bara är intresserad av de eviga politiska idéerna, utan också av den högst förgängliga politiska makten...

I nästa vecka kommer riksdagen rösta om talmannens förslag till ny statsminister och regeringsbildare. Och eftersom det till någon liten del handlar om just mig tänkte jag bidra med några reflektioner:

Jag står alltså till talmannens förfogande och är beredd att ta på mig ansvaret. Jag har förberett mig på uppgiften, är ödmjuk inför svårigheterna, men också ivrig att ta tag i Sveriges problem.

Och jag inser, att om fler än hälften av ledamöterna röstar nej i denna allra första statsministeromröstning, så går det inte. Då går bollen tillbaka till talmannen, som får ställa upp en annan statsministerkandidat och önska bättre lycka till.

Men låt mig nämna vad som nu ligger på bordet att ta ställning till. Och varför just det ligger på bordet:

Direkt efter valet skedde två saker. Först valde vi en ny talman. Alliansen föreslog gemensamt KU:s ordförande Andreas Norlén. En bred riksdagsmajoritet valde honom.

I den obligatoriska statsministeromröstning som numera följer efter varje val, föreslog sedan Alliansen gemensamt att Stefan Löfvens regering skulle avsättas. Och en bred riksdagsmajoritet valde bort honom.

För drygt fem veckor sedan fick jag så talmannens uppdrag att "sondera möjligheterna att bilda en regering som kan tolereras av Riksdagen".

Jag undersökte först Alliansens gemensamma förstahandsalternativ: Att en alliansregering kan tillträda efter politiska överenskommelser som gör att

Socialdemokraterna kan acceptera den. Samtalen med Stefan Löfven var både trevliga och respektfulla. Men svaret var nej.

Även Centerns partiledare Annie Lööf talade å hela Alliansens vägnar med Löfven och fick samma svar: Socialdemokraterna kommer inte att medverka till en alliansregering.

Möjligen var beskedet inte helt oväntat. Men frågan prövades i botten. Dessutom prövade jag möjligheten till en klimatpolitisk överenskommelse med Miljöpartiet. Just här ser jag sedan åren här på Timbro goda möjligheter. Men även där var svaret nej.

Därefter presenterade jag mitt andrahandsalternativ: en alliansregering som regerar utan Socialdemokraternas välsignelse. Helst en fyrparti-alliansregering.

Och om det inte är möjligt, så föreslog jag mesta möjliga allianspolitik i största möjliga alliansregering. En regering som bygger på Alliansens politik, som verkar i Alliansens anda och som arbetar på Alliansens villkor.

Där det eller de partier som inte själva vill sitta i regeringen, samarbetar nära med de i regeringen. Där Alliansen och Alliansens politik alltså skulle hålla samman i. Med respekt för att vi givit lite olika besked: inte om politiken, men i den laddade regeringsfrågan.

Det skulle också innebära att varje alliansparti – i eller utanför regeringen – när som helst kan upplösa regeringen. Till exempel om något parti inte längre upplever att regeringen sköter sig bra.

Detta är viktigt: Varje enskilt alliansparti – Moderaterna och Kristdemokraterna, men också Liberalerna och Centern – kan självständigt avgöra om en sådan regering bör tillåtas sitta kvar. Förtroende är bra. Men kontroll är ibland bättre.

En sista del av mitt förslag var en gemensam avstämning efter ett år – då alla allianspartier bedömer om det fungerar så bra att regeringen bör breddas och inkludera alla fyra partier. Eller om en ny samlingsregering behövs 80 år efter den förra.

Detta är alltså mitt och Moderaternas förslag: mesta möjliga allianspolitik i största möjliga alliansregering. Som jobbar i Alliansens anda och på Alliansens villkor. Inte mer, men inte heller mindre.

Eller för att vara en smula övertydlig i dessa dagar då allting tolkas: Det är alltså inte en regering ”som söker sitt stöd hos SD”. Än mindre en ”en liten konservativ högerregering”.

Man acceptera förslaget och rösta för, eller ogilla det och rösta emot. Men man kan inte förvränga och vantolka det och säga att det har helt andra syften.

Efter mitt sonderingsuppdrag tog Stefan Löfven vid, och konstaterade att inte heller han kan bilda regering.

Därefter ägnade vi förra veckan åt, att under talmannens nu lätt otåliga ledning, diskutera alla de alternativ som han hade uppfattat. Allt från samlingsregering till enpartiregering.

Ett resultat av de samtalen blev att det så kallade S-spåret numera verkar uttömt. Ingen tror längre att Socialdemokraterna vill ha en alliansregering.

Då blev frågan om Sverige ska ha en koalitionsregering med Alliansen och Miljöpartiet.

Bortsett från att de rent matematiska förutsättningarna för en sådan regering är helt orealistiska - vilket också Miljöpartiet själva underströk i samtalen - så är den utesluten för oss moderater också av andra skäl.

En Allians- och MP-regering skulle inte kunna driva den politik som Alliansen gick till val på, och som Sverige behöver. Allt är inte matematik. Man kan inte bortse från att de politiska skillnaderna mellan Miljöpartiet och Alliansen har ökat, och för två månader sedan var vi moderater deras huvudmotståndare i valrörelsen. Det kan jag leva med, men inte bygga en regering på.

Till detta kommer det lätt översymboliska kravet, att Miljöpartiet inte ens kan sitta i en regering som leds av Moderaterna. Men om Alliansens största parti är ett så stort politiskt problem för vad som skulle bli regeringens minsta parti, är det inte uppenbart att en koalition är svaret på frågan.

Jag är van vid att kompromissa. Jag har varit kommunalråd. Men vi gick till val på att bilda en alliansregering, för att få största möjliga genomslag för Alliansens politik. Inte för att bilda en koalitionsregering med Miljöpartiet som löpande skulle vara beroende av samarbete med Socialdemokraterna. Den regeringen får någon annan bilda.

Där står vi alltså nu. Vårt förslag ligger på bordet. Nu går vi till den första skarpa omröstningen.

Det vi i grunden röstar om i nästa vecka handlar om politiskt självförtroende: Att lägga fram den politik man tror på, och vilja vinna. Att söka förtroende. Att pröva stödet i riksdagen. Och att känna sig så trygg i sina egna idéer och värderingar, att vem som helst får rösta på dem.

Precis här behövs Timbros perspektiv av fyrtio år.

Alliansens samarbete måste naturligtvis ytterst värderas i ljuset av vår förmåga att få igenom vår politik i riksdagen.

Samtidigt – och paradoxalt – är svensk borgerlighet mer samlad och mer enig nu, än under hela den tid i politiken som jag kan överblicka.

En del av er var inte ens födda när Timbro startades 1978.

Men det fanns alltså en tid, då oenigheten inte gällde vem som skulle regera – för det var nämligen självklart – utan det intellektuella fundamentet.

Den borgerliga regering som tillträdde 1976 rymde med kärnkraftsfrågan fröet till sin egen undergång. Hösten 1978 var regeringskrisen ett faktum.

I oktober 1978 tillträdde en folkpartistisk enpartiregering, som svarade mot 11 procent i Sveriges riksdag. Den tillträdde för att Socialdemokraterna för första och enda gången, inte röstade nej till en regering som de inte satt i. Ullsten I fick inte heller särskilt mycket gjort

Per Ahlmark har som ni vet skrivit några av de allra viktigaste böcker som Timbro har givit ut. Och att ni snart uppmärksammar 25-årsjubileet av ”Vänstern och tyranniet” visar att Timbro kan blicka framåt, genom att vårda sin egen historia. Det finns flera partier i riksdagen som borde köpa lådor av den boken.

När Per Ahlmark tillträdde som folkpartiledare 1975 var det lika naturligt för honom att angripa Gösta Bohman som att angripa Olof Palme. Gösta hade blivit ett rött skynke för många folkpartister.

När journalisterna frågade Ahlmark om varför han nöjde sig med att angripa Olof Palme, Lars Werner och Gösta Bohman – men lämnade Torbjörn Fälldin oskadd – så svarade Ahlmark lite elakt:

”Detta var ett försök till idépolitiskt resonemang och då föll det sig inte naturligt att komma in på Centern.”

Och det finns en historia om hur Janerik Larsson – då på Kvällsposten – i valrörelsens slutskede 1976 lyckades få till stånd ett enda gemensamt foto på de tre partiledarna. De levde på gott och ont i en pre-Instagram tid.

Att de tre ändå till slut kunde förhandla fram en regering i Torbjörn Fälldins rökfyllda riksdagsrum ska vi i dag vara tacksamma för: 1976 års regering bröt fyrtiofyra års socialdemokratiskt maktinnehav. Det gick att byta regering. Det gick att byta riktning.

Och för alla som lyssnade, och lärde sig Torbjörn Fälldin, är det ju i dag helt uppenbart att han inte alls var främmande för idépolitik. Men hans idéströmningar tog sig andra uttryck än den tidens liberalers. Och kulturskillnader misstogs för idéskillnader. Eller till och med moralskillnader. Andra referensramar misstogs för intellektuellt ointresse eller oförmåga. Gör inte om det misstaget!

Ahlmark, Fälldin och Bohman hade kanske inte nått någon djupare gemenskap hur länge de än hade regerat. Men de politiska skillnaderna förstärktes av att

man inte hade jobbat ihop på allvar. För det fanns inga sammanhang som fyllde Timbros roll.

Och jag tror på människor och på sammanhang. Att slipas mot varandra. Lära sig lita på varandra. Förstå varandra.

När Socialdemokraterna tog över 1982 jobbade Bengt Westerberg och Carl Bildt tillsammans på Timbro-kusinen Marknadsekonomiskt Alternativ för Sverige. Kanske hade de nästan tio år senare skrivit Ny start för Sverige ändå – men sammanhanget spelar nog roll.

Själv hade jag förmånen att starta och leda det på Timbro som kallades "Ekumeniken" under andra halvan av 90-talet. För att öka kontakten mellan borgerlighetens tänkare och praktiker. Och för att förbättra möjligheterna att senare – i maktställning – genomföra borgerliga reformer.

I dag är erfarenheten djup efter åtta års gemensam regering. Men de åren byggde på att kloka människor före oss hade byggt en värderingsgrund att stå på. Vad ni än gör nu: Äventyra inte den.

När den borgerliga regeringen tillträdde i oktober 1991 sa Carl Bildt i regeringsförklaringen att det fanns fyra riktigt stora uppgifter.

För det första: Medlemskap i EG – som EU hette då.

För det andra: Återupprätta Sverige som tillväxt- och företagarnation.

För det tredje: En valfrihetsrevolution i välfärdspolitiken.

För det fjärde: En långsiktig och hållbar utveckling för miljön.

Åtminstone i tre av dessa frågor spelade Timbro en viktig roll. Att Sverige är öppet och hör hemma i Europa. Att välfärd byggs av ett framgångsrikt näringsliv. Och att valfriheten är möjlig, önskad och till och med nödvändig, om den generella välfärden ska överleva.

Det första beslut som regeringen Bildt lär ha fattat – stilenligt den 4 oktober – var också att avskaffa löntagarfonderna.

Allt detta kanske hade hänt utan Timbro. Men jag tror inte det.

Och när Carl Bildt avslutade sin regeringsförklaring så lyfte han blicken:

"Alltför ofta har staten och den offentliga makten betraktats som detsamma som samhället. Men nu är kollektivismens tid slut. I vårt Sverige kommer samhället alltid att vara större än staten. Vi strävar efter att göra 1990-talet till ett förändringarnas och ett förnyelsens decennium för Sverige."

Det var en idépolitisk agenda som inte hade varit möjlig i Sverige utan Timbro.

Nittioåret blev ett dramatiskt decennium för Sverige. 1995 blev vi medlemmar i EU. Vi genomgick ett stålbad – men fick ordning på ekonomin. Och inledde den valfrihetsrevolution, som idag är så självklar att man kan unna sig att gnälla över den.

2006-2014 visade vi än en gång, att det bara är en samlad svensk allians som kan ta tag i Sveriges riktiga samhällsproblem. Inte felfria. Och inte utan gnissel - då heller.

Men det är närmast unikt att fyra partier regerar tillsammans i åtta år, och i princip rent politiskt står redo att när som helst börja regera igen. Ibland till och med på sin egen budget. Så nära står vi numera varandra politiskt.

Så oavsett vad som händer med omröstningen nästa vecka, så är detta det viktigaste: Politiskt är enigheten inom Alliansen större än någonsin. Sverige har nya problem som vi borde ta tag i. Historien har inte tagit slut. Vi måste höja blicken och se de stora uppgifterna istället för de små hindren.

Om 40 år ska inte någon behöva säga på Timbros 80-årsjubileum: ”Jo, de blev inte överens om exakt hur deras politik borde röstas igenom. Så det blev inget.”

1976 blev man enig om viljan. Men inte om innehållet. Det är historiens ironi, att vi numera är eniga om att vi kan, men inte om vi vill.

Låt mig till sist säga något om framtiden för den politiska idé, som en gång fick mig att läsa tjocka böcker, dricka te på långa nätterna – och engagera mig i politiken. Och där inte minst mina år på Timbro kom att spela stor roll.

Den liberalkonservatism som Gösta Bohman formulerade på 70-talet kritiserades redan då som motsägelsefull. När mannen med morakniv beskrev sig som liberal blev många provocerade. När han dessutom sade sig vara konservativ, tyckte fler att han inte var riktigt klok.

Men för oss som lärde känna Gösta räckte det ju att titta på honom - och prata med honom: Liberal. Och konservativ.

Statsvetare må underkänna denna värderingslegering av frihetens och gemenskapens idéer. Plötsligt är vi bara rotade i nationell mylla. Eller närmast bosatta på en internationell flygplats.

Men jag vet att miljoner människor lever liberalkonservatism varje dag:

Tron på människans förmåga att skapa. De djupt mänskliga värden som ligger i att vara fri och fatta egna beslut. Och den ibland plågsamma insikten att detta alltid sker i ett sammanhang. Att en begränsad stat inte är detsamma som en svag stat. Att friheten måste bygga på det individuella ansvaret. Att Sverige ska fortsätta vara ett alldeles exceptionellt land – och samtidigt alltmer vara en del av världen.

Inte för att det är enkelt, utan för att det är rätt.

Hallänning – Svensk – Europé sa en företrädare till mig. Är svensken människa? Frågade sig Lars Trägårdh och Henrik Berggren. Ja, svarade sen Lena Andersson i sin senaste bok. Han heter Ragnar och är Sveas son, som ni vet.

Liberalconservatismen kommer att bli än viktigare de kommande decennierna. Men den utmanas hårt av andra idéer. Av auktoritära ideal i Europa – och av världens första framgångsrika diktatur i Asien. Av globaliseringens backlash i nationalism. Av kollektivism som pratar kön, klass och klan. De som vill kasta in Sverige i ett identitetspolitiskt träsk.

Då måste man både tro på sina egna idéer, och stå upp för dem. Men också göra sig omakert att jobba i den politiska myllan. Visa att man inte bara pratar, utan åstadkommer resultat. Inte vara för fin för att ta i, eller rädd att få udda sällskap på vägen. Inte posera, utan prestera.

Jag hoppas att Timbro förblir en arena för alla oss som gillar både tanke och handling.

Tack!